

735

K 34/101 M. Malesela

P 1-80*

735

735

SEP 17 1945

Native Folklore AM/8/101

Maria Malesela
 10 K34/101
MONITOR
 K34/101
EXERCISE BOOK
SKRYFBOEK
 9

NAME NAAM S. Mahlogie

CLASS KLAS

SCHOOL SKOOL Uitkyk Public School

Registered No. 513/31.

"B"

735 Maria Malesela /

Rec. 17.9.45

PP. 1-80

K34/101

Banenyana ba ya Moxohleng.

Ba sepela ba fihla mo ba swanetseng.
xore ba epê moxohlô, ba epa ba ya xae
Xe ba sepela yo mangwê wa bāna o be
a lebetše lekope laxarwe. Bare xe ba
sepetše sebaka se se telele ngwanenyana
a xopola are; Ke lebetše lekope laka byale
ba moemela a ya xo letšea xea fihla koa
a be a lebetše lekope a hwetša lekxema
la motšea la molokela ka sakeng la
Sepela ka ena. Xe le fihla motseng lare”
Sekōmana bola, bola” ngwanenyana are”
Kerile ke ile ~~ke~~ phepeng ka lebalala
Kopê la ka sa nthwala sekōmana, sa
ntōka morabeng. lekxema la no éta le
dira byale Motseng ka moka byale ka
xore o be a sa tsebe xa xa bongwane-
nyana a ya motseng waxabo a fihla
are ke na le selô sa xo kxōna xolla
bare” nke o letšê. t t h w e ngwanenya
na

2

7

K34/101

o be a šetše a swere ke tlala a hwile
lentšū byate a thōma are sekōmana
bola, bola ngwanenyana a thōma xo
ōpela are ke rite ke ile phepeng ka
lebala kopē la ka sa nthwala sekōma
na sa ntōka morabeng. motseng wa
xa bo ngwanenyana xo be xo e na le
byalwa byate lekxēna lela la tloxēla
ngwanenyana o la ka satheng la ya
byalweng ba šala ba humella saka
yela ba nthša ngwana wa bōna ba
humana ngwanenyana a o tšitšē ke
tlala ba mo a peela ba mo khutiša
ka ntlong ba tlatša saka yela ka
dinōxa, maxōtō, dinosi, mekxaditswa
na le tš diptepeno xea boya a
humana saka e sa bofilwe a e tšea
tšēna ka ntlong a re xo bōna
tšwatēle mabati le a kxonye le
mafasetere. ba didira byate

3

191 18.

K34/101 255

Xea bopolla saka yela xwatšwa dilô
tšela tša xo loma tša moloma a
hwêla ka ntlong yela

Mosadi o ya xo bupala ditloo.

Xea fihla tšemong a bupala ditloo
a ya xae xea le tseleng a fihla
mmotong tloo e tee ya wa fase a
bôna e thetheaxa ena are "tloe e a
Kitima a tšolla ditloo tšela Kamoka
a ya xae a fihla are xo bana hlatswa
ng dipitša ditloo di etla dia Kitima
bana ba hlatswa dipitša ba bôna di
tloo di sa tle mosadi yela a boela
moraxo a humane ditloo tšela di e
sa ~~ka fase~~ fase xa mmoto
a fihla a di ôlêla a ya xae a
di apea xo be xo tle moreng ka
mo xae Mantšiboa Xe ba ija

735

4

K34/101

Moeng yola o bea etla xe bare ke
 modupa nkhethswa byale era o be
 a dupa a ethswa na nkhang modupa
 nkhethswa wo wa lena o sa khotš
 xe ba lebêlêla ba humana a tladiše
 matlakala fase ba mmonthša ka
 mokxwa o ba jang ka o na yaba
 xona a ija xotasa ba roma moši
 mane yo ba rexe ke semēmmē
 rwana xofa koke a xe ditloo xa
 xa bo koke a xe e be e le kxole
~~xe a le tse~~ bare o seke wa ba
 wa ja tloo e tee tseleng a dume
 la. xe a le tseleng a bona tloo
 ya xamo kxahla aetšea a ja o
 be a le ka fase xa sehlare a
 tloxa fao a ya xa koke a xe xe
 a fihla a ba fa ditloo tšela a
 boya xe a fihla mola a jang
 tlooyela a ba le ngwana

735

5

101 10

K34/101

a feta a ya xae bare ese wa
 ja tloo etee nang? are ese ka
 ija xea ya xo diša a tšea
 mafsi le moxôbê ka bole kana
 are xe re le xo diša re bolawa ke
 thala a tloxa le boxôbe byola a
 ya xo diša boxôbê le mafsi o be a
 êla ngwana xaxwe xea fihla o be
 a opêla hošana ya xete" ngwana
 seméméméwana ammatwedietwe
 nke o tle re xo o tle ammatwedietwe
 ngwana kutu ya morula ammatwe
 dietwe ngwana are nnyeee
 Seméméméwana a tšea ngwana
 yola a manyanthša are tswejana
 Kxohlo, tswejana Kxohlo matswêle
 a wa a nyanthša ngwana yola
 xea feditše are tswejana boela
 Tswejana boela matswêle a
 boela a moleša a mme ya

735

6

K34/101

Sehla^{tš}areng a ya xae ka matsa, ka
 moka a no dira byale ka tsatsi le
 lengwe monna ya mongwe a le ka thšemong
 a motlwa a opela košana ya xaxwe
 aya a botša ba bo bommaxwe ba ya
 ba motšea ba moiša xae Sememme
 rwana xe a boya xodisa are ke ya
 xo nyanthša ngwana a phla a opela
 a tla ngwana a sa le xe a hlola ka mo-
 a be a mmele a hwetša xo sena selo
 a phuma maxōtšale le mafsi a ya xae
 a lla a tsena ka mothopeng a lla bare
 na o hêlang? are ke bolawa ke mušu
 bare fetela ka mo a no lla are ke
 bolawa ke mušu bo-mmaxwe bare
 Kxane o nyaka ngwana wa xaxo are.
 ea kea momyaka ba mofa ena ke
 moka mofa bo-mmaxwe ya ba
 ngwana wa bona.

735

7

Matšimokxôpô,

Banenyana le Matšema.

K34/101

Banenyana ba be ba ile xo tuntela
 bare xo fetša xo tuntela ba xotša mollo
 ba ikomoša ~~re~~ bare ba sa ikomoša
 Matšimokxôpô a tšwela le ona a ikomoša
 a be a loketše dithšolō ka dinaleng- tša
 bona xe ba ikomoša makhura a rotha
 ka dinaleng. Bare xo banenyana re a le
 tšea, xa xa bo. rena re iphsina byang
 re ja dinama le maps, xa le bone
 dinala tša rena dirōtha makhura?
 Banenyana ba dumela ba be bana le
 ngwanenyana yo ba rexo ke Dišwadišw
 šwane. Bare xo ena sepela xae
 Dišwadišwane a xana are lena ke ya
~~na~~ le yang. Tseleng Dišwadišwane
 a ba botša are, xa le bone xore dilo
 tše xa se batho nang? Banenyana bare
 re xo boditše rare sepela xae ke banna
 ba rena ba. Banenyana ba rexa

Diswadišwane a tKhomolêla. Xe ba fihla
 xa xabo Matsimokxôpô ba ba fa mabêlê
 bare šilang. Ba šila ba fetšau mabêle a
 ba apoa xe ba sotšê ba bôna ba tšiša
 nama e be ale nama ya motho e se ya
 phôôpôlo. Diswadišwane afe nama ye ke
 ya motho bare o na le maaka wêna
 Matsimokxôpô afe e sale bošexo a tšwa a
 ya xo tsoma a diphôôpôlê tša bôna e le
 batho xe ba baya mathapana ba bina
 ba bitšâ banenyana bale xore ba tlê ba
 ba binêlê bare xe ba bina letšimokxôp
 le lengwê la kôpa ngwanenyana o
 mongwê ka leinô ngwanenyana a wa
 fase ba motšea bare re moiša letšididing
 Mantšiboa bare xo banenyana sepelang
 le ye xo rōbala ke bošexo. Banenyana
 baya xo rōbala Matsimokxôpô a ya
 xo baa ngwanenyana yōla bošexo.
 Matsimokxôpô ano dira byale matsatsi

735

9

K34/1014

Kamoka. Dišwadišwane a ba botša are
 afa le a bōna xare re a fela na?
 Banenyana tere naa xare pele Dišwadi
 šwane are mola Matsimokxopō a sa
 ile xotsoma a šala tsēna ka ntlong
 ya bōna a hwetša dipheta tša bale
 ba xo kopwa ka menō ditletš' ntlo
 aya a pitša banenyana bale are
 E tla le boneng, ke hlwa tere ke le
 botša tere re a fela tere xare pele
 bōnang dipheta beng ba tsōna xa
 ba xōna. Xosaya are e sale bošexo
 Matsimokxopō a be a šetše a ile xotsoma
 Dišwadišwane a re a tšea dip o mongwe
 wa bōna a mokota a tšea moriri o
 mongwe a o pēla khoneng ya lexera
 mongwe xo ye nngwe mongwe tlang
 mongwe? ka ntlong. Dišwadišwane a
 tšea ngwana wa Matsimokxopō le
 nakakana le dipheta tša tša Banenyana

bale ba xe bolaiwa a tloza ka tšona
 a bitša banenyana ba sepela ba be
 ba kitima ba fihla nokeng ye kxolo
 Matšimo kxopô a be a šetše a thonthšitše
 lerole moraxô. Dišwadišwane are bonang
 marole a banna ba lena moraxô. xe
 ba fihlile nokeng bare Sexwaxwa khupa
 metse re fetê Sexwaxwa gare na
 metse xa seeso ke a ba lesêlê bare
 lesêlê khupa metse re fetê lesêlê
 gare na metse xa seeso ke a bo
 Kuba, bare Kuba khupa metse re
 fetê Kuba gare metse ke a bo Kwêna
 bare Kwêna khupa metse re fetê
 Kwêna ga khupa metse ba feta
 ba sepela ba fihla nokeng ye nnywe
 Dišwadišwane o be a eta a letša
 nakana are te te mmabaile te
 te reya lenaxa te
 nakana mabaile te te keya
 le-naxa te

735

//

K34/101

Ba fihla nokeng yeⁿngwê ke sona ba
 dira byaka pele kwêna ya khupha
 metse ba feta. Bore to fihla ka masê
 xa noka Dišwadšwane a dula fase a
 leša ngwana gola a leša nathakana
 ya xaxwê Matsimokxôpo a bea šetsê a
 fihlile nokeng. Banenyana babê ba
 sa rate ke Dišwadšwane a leša
 Mmaxo ngwana gola a ikwetsa ka
 nokeng. Papaxwe ke ena a ikwetsa
 Matsimokxôpo a le a mangwê a
 xomêla xae. Banenyana ke bona
 ba ya maxae.

Sewêla le Pitsi

Sewêla e be e le ngwanenyana o mexalo
 o ~~mo~~botse. Tabaya xo makatsa o be
 a xana xo tšewa. Katsatsi le lengwe
 xe batho ba ya masemong a sala xae

735

K34/101

A re Ke a lwala. mosexare mola a
 tseba xore ka xo sana motha mo motse
 ng a šala a šila a a pea maxôbê a ya xo
 fa Pitsi naxeng. A tšea Seroto a lōkōla
 maxôbe, maphi le dinama a tšea le
 metse ka kxapa a swara le xoxō ka
 seatla a ya naxeng xo fa Pitsi ya xaxa
 Pitsi ye e be e monna wa Sewēla xe
 a fihla naxeng o a opela are

Sewawa, Sewawa,

Sewēla sexana banna sekata
 le Pitsi naxeng

Ao wa Kadintšane Kodi' Korō

Pitsi ya tšwa ka mo e be e dutše ka
 xōma ae a lēla le xoxō a efa metse ya
 hlape a tšea e fa maxôbê ya ja ya
 fetša xoja ya tšea dikxang le Sewēla
 ba ipšina ka di xoxō. Mola a bona
 xore letšatšō le a thapama batho babu
 tšoxa ba eya xala laolana le Pitsi

735

13

K34/101

a ya xae a fihla a tšeu Kobe o robala
Boimmaxwe xe ba boya mašemong
bare xo byang Sewela, are ke sa
lwala. Sewela ano dira byale Katsatsi
ke lengwe monna yo mongwe a mo
thwa xea opele Monna yola a khuta
Ka farong bona Sewela a ula lesoxe
a efa Pitsi metse e hlapha e fa
maxobe thapama aya xae. Byale
monna yola aya botša papaxo
Sewela are xe le re Sewela o lwala
ke ra xea hla le pitsi ngxeng?
Xosasa monna yola a ya le papaxo
Sewela xo latela Sewela se ase dirang
Sewela a dira byaka mehleng xe
a hla a dira. Thapama are xo byang
Sewela? are ke xona ke lwalang.
Papaxwe are re esale xosasa a tseba
xore Sewela o sa apeile a bitša
monna yola ba ya xo bolaya Pitsi

yela ba fihla ba opela byaka Sewela
 Pitsi yea ya tla ebe esa thšabe ka
 xore ebe e ke Sewela papaxwe a e
 hlaba t' rama ka selêpê a e botaya
 a ikêla mašemong. Sewela a fetš'a xo
 a pea a tšea dijo tša xaxwe byale ka
 mehlang a ya naxeng xe a fihle a
 opela a bona Pitsi esa tle a hutêla
 pele a re xaxwe a opela xe a lebêlêla
 a huetš'a Pitsi e hwile a phuma mafsi
 le maxôbê a le te dikxapa tša wetse
 a tšea seroto fela a ya xae a fihla
 xae a lla le mmamaxwe xe ba boya
 mašemong bare xo byang Sewela?
 Ore mmamehla xona ke walela pele
 papaxwe are a lwale yo mmamaxwe
 a re na nkane ore o bona ngwana
 a lwala wa re xa a lwale xa a
 lwale o lwala phoêfôto yeba re xo
 ke Pitsi o hloba a e fa maxôbê mostxa
 yaba xo fôla xa Sewela^{re}

735

15

K34/1048r

Mosadi le Bunenyana baba bedi

Mosadi o bea le mile thšemo byale a
 hlaxala xosasa xea boya thšemong
 a hwetša sekōrō se metše. Katsatsi
 le nngwē a bitša bana ba xaxwe ba
 bunenyana be ba tšerwe bana le
 malapa bona ba ya xa hlaxodiša
 muna wa bana xosasa xe ba boelela
 ba hwetša sekōrō se metše ba botša
 monna ore atle a tše lalēle se se
 nudisang sekōrō. monna a tloxa
 bošexo a patlame ka forong xe a
 sa detše a twa nomyana ere

Sekōrō hlakana, nphere hlakana

Ye nngwē ere * Xe o dira byale ore

Mokxaxa a lalē le tala ore

Mokone a lalē le tala.

Ye nngwē ya re Nna ke nomyana ke
 nya mafsi Se tawe mekxolodi
 ya dinong xe dilla

Monna yola a diphuthusetša a disware
 are wena ore ya pele ya ^{re} hnae ke re
 Sekōrō hlakana mphere hlakana d
 ya bobedi yare nna hore ^{e b}
 Xeo d malo ore Mokone a lale le
 thala ore Mokxaxa a lale le thala
 Ya boraro yare nna ~~ke~~ ke nonyana
 Kenya maphi setlwe melxolodi ya
 dinong di na ya pele ae bodaya
 ya bobedi ae lesaya jofa ya boraro
 are nke o nyela re bare ya nyela
 maphi aya na go xae ae beaka Ses
 xong. Mathapama a dule le banna ka
 Krorong xe a bona xore ka xae ba
 tla tloxa sola a ya ka xae ahuma
~~re~~ xona bare re khusa moroxo
 are Kxotholang moroxo le hlatswe
 dithiswana ba Kxothola moroxo ba
 hlatswa dithiswana tšea nonyana
 yela are nyela ka ano ya nyela

735

17

K34/101

mafsi a mangê ba šeba le bana
 ba fetša maxôbê. Ka tsatsi le
 lengwê ~~basadi~~ basadi le banna ba
 be ba ile mašemong xo be xo šetše
 Mošibudi le Mošibutšana xae ka xore
 ba be ba tšela bana. Ba mawa ba
 biditše kanyana ba motse bare
 ka tšeo xona le nonyana ya
 xonyana mafsi. bare a re ye o ye
 ye re bonthša yona ba tšoa ba
 fihla ba tšea nonyana yela bare
 nyela ka mo ya nyela ba tšea
 maxôbe ba ja ka mafsi a le xae
 ba feditše xoja nonyana yela yare
 nkišeng ka mokxotheng ba e isa
 yare nkišeng kkonong ba e isa yare
 nkišeng tlaleng ba e isa ya be
 nyelêla mafsi bare ba e sa ja
 mafsi ya tšaba ya fofa ba e
 kiti miša ka xore ba be ba boputše

bana ba šitwa xae swara
 Mma wa bana xea boya masemo
 a apca a sola a re xo bana
 Sepeleng xae tšea nonyana gela ka
 Sesexong Mosibudi e bea xwenyaxi
 nya ka xore o bea tseba xore e
 thšabile xea boya a re xae xon
 Mosibutsana are oile aya xo bitš
 bawenyana ba tla ba ya ka mapš
 byale bare xo fetša nonyana ya
 nkiseng ka mokšotheng ba e iša
 yare nkiseng ka kxong ba e iša
 yare nkiseng ka thaleng ba e iša
 ya nyela mapš bare ba sa ja
 ye thšaba bare re a ekitimiša ya ba
 šia Bonimaxwe ba tšea Mosibud
 ba mosetla ka lehudu ba molaht
 pula ya tla yana ya kxopa Mosib
 ya mo iša ka nokeng dikwena tša
 mmopa tša modira mothe.

135

19

K34/101

Katsatsi le lengwe Mosibutsana a
 ya nokeng le banenyana ba ba
 ngwe ke ba fihla ka nokeng bare
 xo Mosibutsana Sepela xokisa dipexo
 re tla salane xo kxêlêlêla Mosibutsana
 aya xea boya a humana bu haditše
 Ksapa ya xaxwe ka mohlaba bare
 mongwe le mongwe a ithweša
 bare yena a imêla ke mohlaba
 a seke a ithweša ba motloxe la
 Mosibudi a tšwa ka metseng a
 bêtha Mosibutsana ka thupe a
 opêla are Bommaxo Mosibutsana
 ba nthsetla thsetla ka lehudu te
 re Mosibutsa le mese mebedi
 Mosibutsana ba ntira mabêlê
 mosibutsana. A rweša Mosibutsa
 na a ksothola mohlaba aya xae
 xea fihla xae are ke bare Mosibu
 di tš ka nokeng Bommaxwe beya xo
 Motšea ya xo xopholoxa xa Mosibudi

Ntsantsane e be e le monna a na le
 bana ba basimane. Katsatsi le lengwe
 bana ba ba banya xo diša dipudi tša
 papa wa bona Ntsantsane ba hlakana
 le Mošukudu a ba tšea a ba metsa.
 Ntsantsane a twa bare Mošukudu o
 miditše bana ba xoxo, a tloxa a Kitima
 a šetše Mošukudu ka morexō a hwetša
 ba šim basimane are e se la bona
 Mošukudu a feta le bana ba ka mo
 nang? bare ena re mmone o kwa pele
 kwa. a tloxa a Kitima a hwetša
 basimane, are e lena basimane le
 birang pua ya mahaselele a se la
 bona Mošukudu a feta le bana ba ka
 mo a ba isa teng, teng Mošukudu
 teng, teng Mošukudu a be are šeleba
 Mošukudu šeleba. Basimane bare
 ena re mmone o kwa pele. Kwa

735

21

K34/101

Ntsantsane a fihla a tsena ka nkong
ya Mosukudu. Mosukudu ore
Ntsantsane etswa ka nkong ya
ka ke tla xofa bana ba xaxo
Ntsantsane a xana Mosukudu ore
ethya Ntsantsane etswa ka nkong
ya ka ke tla xofa bana ba xaxo
Ntsantsane a xanelela Mosukudu a
ba a hwela hwa Ntsantsane a
tswa le bana ba xaxwe a ya
xae

Kxosi le Mosadi wa yona.

Kxosi ebe etsere basadi' ba ba ntsi
bana e nile dikxaka. Byale mosadi
o moxolo a ya a utswa dikxaka tsa
Kxosi. Katsatsi le lengwe Kxosi
ya re na dikxaka tsa ka di tsea
ke mang ba sae basadi' ke noka

ba ihlohloro bare na ba re tsebè
 Ka tsatsi le lengwe Kxosi ya laela xore
 ba ts batseta ba ôhè lešika la phala
 xore ba bōne yo a utswitseng dikxaka
 tša Kxosi banna ba dira byale ba
 dira lešika le exolo la bphara le
 botelele ba tse tšea nhl ye nngwè
 ba ekokōtela ka mošè za noka ye
 nngwè ka xalimo. Ba bōtsa batho ba
 motse xore ba tle ba namèle lešika
 le la yo a ba re xosa e nametsè la
 Kxoxa ba tla tsebè xore ke yo a
 utswitseng dikxaka tša Kxosi. Basadi
 ba ya ka o tee ka o tee be opela bare

Ya utswitseng dikxaka tša

Kxosi ke mang Morathetha,

Morathetha Kxoxa, Kxoxa

re bōne, morathetha, morathetha

Kxoxa

Basadi ba le ba fêlêlêla lešika le sa

785

23

K34/1817

Kxaoxe xo be xo šetše mosadi wa
 Kxosi yo moxolo ebe ele yo a
 utswitšeng dikxaka tša Kxosi.
 Vena a re xe a ntše a sepele a
 le molešikeng a opele Kosa ye e
 epats'etso ke ba bangwe xe a
 fihla xare xare xa noka lešika
 le la are nuthu, la kxaoxa a wela ka
 nokeng a kwa o be a šetše a boditše
 ngwana xaxwe xore xe o ka bona
 Sedibelo se e wa botata o bopule
 ngwana a ye sa moxolo a xe ngwana
 nyana a bona Sedibelo se e wa
 a tšea ngwana a ya xa moxolo
 a xe xe a sepele tseleng a lapa
 ka xore a be a boputše ngwana
 a mme ya fase a khutša xe a sa
 khudtše a mosclapye wa tšwela
 wa re xo ena, na ngwana wo
 wa xaxo o botse byang? Nke ore

733

24

K34/101

Ke xo bopulele ena ngwanenyana a
mofa. Moselapye are na ne diphetla
tse tsa xaxo dibotsa byang nke are
ke ithswanthswaletse a mofa
mosesana wa wa xaxo o lotsana by
byang nke are ke ithswanthswaletse
a mofa xo fihlola a dala a se sa
apere selo byule xea bona xore
xae xo batametse are xo moselapye
mphe ngwana te dila ka mokae
~~axana~~ moselapye are ke tla xo fa
bo fula kxomo ke ba fihla bopula
kxomo are ke tla xo fa bopula pudi
le nku ke ba fihla bopula pudi le
nku are ke tla xo fa bopula kxoxo
o be e ra ka moksotheng ke ba
fihla fao le xana a xana xo
fihlola ke ba tsena ka xae.
Moselapye o be a file ngwanenyana
yole mosela wa xaxiwe

735

25

K34/101

Xeba tsêna ka xae ngwanenyana
 yola ba morakêla utle babe bare ke
 moselapye ke xore o be a ne le
 mosela inoselapye yena a tsêna
 ka ntlong ba moalêla maxoxo ba
 mofa maxô bea mantši le dinama
 le mafsi. Ba beba makatsa ke xe
 a fetša maxô be a bile a ja le disola
 tša ba bangwe ngwanenyana ena
 ba be ba mofa dija tše dinyanya
 ne. ngwanenyana yola ba mofa
 mosomo wa xo leta dinyanya
 ka mašemong. Moselapye yena
 a sola a utswa mafsi ka xae
 ngwanenyana xe a letile dinyanya
 o be are ~~so~~ swiya dinyanya

swiya xa sea tswalwa
 ke mola mošele swiya
 dinyanya swiya ke tswetswe
 ke khujwa wabo khujwana
 swiya dinyanya swiya

Ka tsatsi le lengwe monna yo mongwe
 a mo tswa xa a opele kosa ye a
 tloxa a ya a botsa moxolo a xe
 a re e tla o tswa ke se tlang
 * moxolo a xe a ya a thelets'a a tswa
 a ba bitsa pits'o y ngwana yola wa bo
 a ya nae xae moselapye a re na
 nkane bo moselapye mmamohla ba
 boile ka pela moxolo wa ngwanenya
 na yola a re ke xona dimonya le
 nna ke tswa xona. ba botsa
 basadi xone ba hop'e mets'e ba tla
 tse dikiso. basadi ba dera byale.
 ba epa melete e moxolo ba ya ba
 fofa ka o tee ka o tee moselapye
 o be a sia xo ya a ba a ya mafelo
 ng: so be xo ena le mafsi ka moleteng
 moselapye t'ea fofa a bona mafsi
 a wela ka denksong tsa mafsi
 a tla byale ka mpya are xwe
 xwe tsa makhuta tsona ke le

735

27

K34/10f

A na ma a hwa ba moepela
xona mola lebitleng ka xaxwe
xwa uela thotsê e botse ya
lephotse ya dirag le photse le le
xoxo ba lexxola ba le isa ke
xae bare xo ngwanenyana yola
o sale o apaa lephotse sele a diinla
a hlatswa pitsa xea re ke a hlabêla
lerôtsê la re nhlabêle ke xo hlabêla
a re lerôtsê sele le re nhlabêle ke
xo hlabêla a bale tšea bale
hlabêla mantšibuta ba hatlola pitsa
yela marôtsê a fola xea re ke a ja
lare ntyê ke xo jye ba tšea
marôtsê a re ba ja ngwanenyana
na a se ke a le ja xo ahlêla
le fela.

Mašilo le Mmathêkwana.

Molseng yo mongwe xo be xena le menna
 yo mongwe. Ana le mosadi. Mosadi yo
 ana le ngwana leina la xaxwê e le
 Mašilo. Mmaxo Mašilo a hwa Moma yo
 a tšea mosadi yo mongwe Mašilo a
 šala e le tšišwana. Mosadi yo a ba
 le ngwana wa ngwanenyana a bitšwa
 Mmathêkwana. Ka tšatši le lengwe
 Mašilo a re xo Mmathêkwana ke a xo
 tšea Mmathêkwana a xana. Mašilo
 e be e le modisa wa dikxomo tša
 papaxwe. Bomma Mmathêkwana ba ya
 ditletlweng xe ba ntše ba pula pula ya
 na Mašilo a re xa bōna a nyeng ke
 yo xo le banthša ntlo ya ka mo
 ke dulang xōna xe pula e na
 Ba sepela ba pihla, Mašilo a kōkōtela
 dikōkōtwane ba namela moduba e
 be e te xo be xo na le naka ka fase.

735

29

K34/101

xa modubu. Ba ba bare ke moduba
 o thata. Ba dula fao xo fihlela pula
 e khula xe ba foloxa Masilo a re
 xo Mmathêkwana o se ke wa foloxa
 wena kxetsadi ke tla xo foloxa xa
 botse. Mmathêkwana a se ke a foloxa
 xe bohnyana bale ba foloxa Masilo a
 kokotalla dikôkôtwane tsela a foloxa
 Mmathêkwana a sala xodimo xa
 Moduba. Masilo a re a e ka fase are
 a thata Mmathêkwana? Mmathêkwa
 na are a ke xo rate masilo ngwana
 wa mma. Masilo a re mo tloxela a
 ya xae a soka dilxomo a thakxetse
 a letsa le ka melodi a kitima are
 mmamehla xona ke mohumane xa-
 botse. Masilo a fihla are xo mmame a xe
 nkapele boxobê bya xo sasa xe ke
 ya xo disa. Mmane ate a apca
 boxobê. xosasa Masilo a tloxa a ya

735

30

K34/101

xe diša ngwana wa bo Mmathêkwana
aya nae xe diša xe a fihla a xe xe
yena šala p. mouwe ke etla a tloxa
aya xe Mmathêkwana a fihla are
Mmathêkwana o a bitša

wana walela

ore roto la ka sešetše ka e

wana walela

ore se šetše modubhu thata

wana walela.

Mmathêkwana are

Masilo ngwana mma

Masilo ngwana mma

xe e lehu ke hwile la mosamele

theledi a madiba.

Masilo are o a bo bōna byabo

mmako o a e bōna ya bo

mmako.

Masilo o se a swere nama le

bo x. b. a mo k. an. h. s. e. t. s. a. t. s. o. n. a.

155

31

K34/101

ngwana yela wa xo tla le
 Masilo o be a xoxobile ka dikhuru
 a theeditse Masilo. Xea bona
 xore o feditse xo bolola a xotoba
 ka dikhuru a boela dikxomeng
 xe Masilo a fihla ngwana yola
 are ke lona ke mala aha a
 pitikama lefase Masilo a ba a
 matisa xae le mosekare a
 boela xadiša ngwana o la a
 sala a botsa bommatwe a re
 Mmathékwana o xona bare o
 manone are e bare o ka ya
 xo re bonthša yena a dumela
 bare bošexo mola batho ba
 robets'e ba bitša ngwana o la
 bare a re ye ba sepela le
 ngwana o la ba fihla ngwana
 o a opela byale ka masilo
 ba twa Mmathékwana are

Masilo ngwana mma ze e
 lehu ke hwile la mosamelo
 theledi a madiba bommaxe
 ba namela ba manopula ba
 folota ke ena ba ya sae
 ba fihla ba mmeya ka ntleng
 ya ka mafuri ba mathoba
 xosasa ze Masilo a eya a
 fihla a opela a twa tuu are
 ke mokxonne o wets'e ka
 bodibeng a tloxa a ya sae
 ka tsatsi le lengwe xwa ba
 le koša bo Masilo ba be ba
 bina ba bona Mmathekwana
 a tswela a tla košeng ze
 Masilo a thoma xo mmona
 a wa fase a nama a hwa
 ba moepela ka šakeng
 bošexo ba fa Mmathekwana
 dithupa tše pedi bare ye o

135

33

K34/101

o metš'e ye o bēthe a
dira byale a o metš'a a betha
Mašilo a tsoxa bo papaxe ba
mo abēla dikxomo a tloxa

Mašilo o ya xo wēla.

Mašilo o be a šetš'e a hwetš'e ke mmaxe
xe a ya xo wēla. a šetš'e le papaxe fēla
byale papaxe a kwa mašilo a e sa
ile xo wēla papaxe are Mašilo xe a
tla aloxa a apare setsiba sa
nyamaabolele. Ka mosō tanna ba
tšwa ba ya xo nyaka nyamaabolele
ba fihla nokeng e Kxolo ba epēla bare
nyamaabolele, nyamaabolele papa o
ile xe ke tla aloxa nyamaabolele

nyamaabolele

tsiba sa ka ke sa nyamaabolele

nyamaabolele, nyamaabolele.

Phoofolo yela ya tswa ka neteng
 banna bale xe ba bona phoofolo
 e Kxolo ya xo phadima ba thsaba
 ba ya xae Byae xwata masoxana
 leona a fihla a epela phoofolo xe
 e tswela ba thsaba xwa ya ba
 banyennyane le bona ba fihla ba
 epela ya tswa ka metseng ba thsaba
 xwa tla ke ba ka fase xo bas bona
 ba fihla ba epela phoofolo yela ya
 tswa ka metseng ba eme ba se
 thsabe ya tla xo bona ba eme ba
 epela base

nyamaabotele, nyamaabotele

papa oile xe ke tla aloxa

nyamaabotele, nyamaabotele

tsiba saka ke sa nyamaabotele

nyamaabotele, nyamaabotele

Basimane bale ba aloxa nayo ba

ba ya xae banna^{ba} bona bana ba

ba tšwela le phoofolo ya xe phadima
 batho kamoka ba tšwa isa xae ba
 lebela bana xe ba tšwela le selo
 ba be ba isa phoofolo yeo kamate
 ba kōkōtela dipikiri tseleng le mathala
 le dinalete xae dihlabe phoofolo yela
 xe ba fihla fao dilo tšela tša hlaba
 phoofolo ya wa fase ba e bua ba
 isa mabate ba tšea letlalo lela
 ba seke setsiba ba ya xo fa
 Masilo ya ba xona a alexa.

Ngwanenyana a xana xo tšewa.

Motseng o mongwe xo be xo na le
 ngwana a xana xo tšewa o be a
 na le mpya xe masoxana a e tla
 ka xabō mpya e be e xoba are
 xo yona mpya ya ka o xobang
 o xo ba saesane ešo a se motho ke

735

36

K34/101

Ke matōpa a ija are xo masoxana a le
 xe le tla ntšea ereng ke le epêlêlê bany
 epêla a thōma are Samakapupukapu
 thedeletša, thedeletša matswêle a kxotloxo
 a ba betha ka ōna masoxana a seša are
 le ka se nšee batho bale ba tloza ka
 mosō xwa tla ba bangwe bōna ba be
 ba na le melomo e mebedi are xe le tla
 ntšea ke tla le epêlêla kōša pele a epêla
 are Samakapupukapu thedeletša,
 thedeletša.

Matswêle a betha masoxana a le ōna a
 se ke a seša a seša ka melomo ya
 ka moraxō ya ka pele ya se seše
 are xe ke se monna ke ra wa mo
 byala are tona letla ntšea ngwanenya
 nā yola a tšea ke banna ba melomo
 e mebedi

735

37

Ngwanenyana le Thšipu

K34/101

Kxale, Kxale xo be xona le ngwanenyana
 a na le papaxe le mmaxe. Ka tsatsi le
 lengwe ngwanenyana a šala xae a se ke
 a ya mašemong a be a re ke bolawa ke
 leinō a lōkela thitelo' ka xanong a re
 leinō le roxile.

Xe batho basa ile mašemong a šala a
 ya naxong xo fa thšipu maxōbē le dinamama
 a fihla a epēla are,

Ka bitša ka bea ka lapa,

Tinte o we

Ka bea ka rema ke hlōxō,

Tinte o we

Thšipu ya tšwela e kitima a e a lela lexexō
 a efa maxōbē le dinamama ya ja a hlwa
 nayō mošexare kamoka mola a bōna
 xore letšatsi le a sobēla a tšoxa a ya
 xae a fihla a tšea kobō a rebala xe ba
 boya mašemong ba humana a ntše a

robetše bare o byang a re ke sa
 lwala ka matsatsi a no dira byale a ya
 a apeela thšipi dihlodi. Ka tsatsi le
 kgwe monna ye mongwe a tswa
 ngwanenyana xe a epela ja malalela
 a ya a batša ba bō xere ngwana wo
 wa lena xa a lwale o hwa le thšipu
 naxeng. Xosasa monna o la a tloxa le
 papa xe ngwanenyana bu ya to malalela
 ba bōna ya xōna mo thšipung ya
 xaxwe a e fa tše a hwang a e fa
 bare mpla a reditše ba tloxa ba ya
 mašemong a šala u tloxa a ya xae
 xe ba boya mašemong ba mhumana a
 robetše bare mmamohla o byang are
 ke sa lwala xosasa ba tloxa a šile
 ka tše ba fihla ba epela kaka ena
 thšipa ela ya tla ba e rema ka selepe
 ya hwa ngwanenyana a tla a epela
 a bōna e sa tla a hulela pele a epela a re

135

39

K34/109

e sa le ka nna e dulang xe a lebelela
 pele a bona thšipu e hwile a labla
 dijō tšela fase tša phumêxa a lla a ya
 xae a fihla a rōbala xe ba baya
 mašimang ba hwetša a robetše bare
 mmamahlā o byang qe mmamahlā bona
 ke lwalela pele papatse ure xae lwale
 o hlwa le p. thšipu xaseng ya ba
 xo pōla sa ngwamengana yo

~~Mosimanyana le mmaxe~~

Mosadi o be a na le ngwana wa
 mošimane e le sexōle. Katšatši le
 lengwe mošimane a xe bona bašimane
 ba bangwe ba dišitše a ya ure xo
 bona kxomo ijela ye kxolo nka
 e iwala bašimane bale bare o eten
 ka byang o xopola xore o kare
 o le sexōle le xōna o le nwanana wa

735

40

K34/101

swala Kxomo na mošimane o la
 a tloxa ba bāna a tšea Kxomo
 yela a e bea le xetleng a kitima
 ka yōna bašimane bale bare
 re a mokit mela a ba šia a
 rwele Kxomo e Kxolo a phla
 ntlong ya bō a lahla Kxomo yela
 fase ntlo ya bo e be e le ka moleteng
 wa thōšōwe xe mmaxe a e tšwa
 Kxomo e wa fase a bula ngwana
 xaxe a tšena le Kxomo yela ka
 ntlong mmaxe e be e le mohumi
 o motolo a na le dikxomo tše dintši
 le dipudi le dikku ka matsatsi
 mošimane yo a no dwa byale
 a ya a utswa dilo tša batho
 ka tšatši le lengwe le le lengwe
 ka tšatši le lengwe mošimane
 yo a ya a utswa Kxomo mmaxe
 a šala a xadika dithōtšē tšea thunya

735

41

K34/101

tša tšena ka tsebeng ngwana
 xaxe a goya a rwele kxomo
 a betša kxomo yela fase mmate
 a se twe ka-xore ditšē dibe
 do mo thibite ditsebe batho bale ba
 ba tla ba polaya mo mošimane
 o la a se ba m tšea kxomo ya
 bōna ba tloxa.

Mosadi lengwana wa Mošimane

Motseng o mongwe xo be xona
 le mosadi ana le ngwana
 wa mošimane a mo rekela
 Kobō ye botse ka tšatši le
 lengwe mošimane yo ave
 xabo-mmaxe ke sa ya
 xo bonthša bo-koko kobo
 bo-mmaxe bare bare sepela
 empa o se ke wa eta o raloka.

735

42

K34/101

Ka sethokxweng xona le phukuwe
 e ja basimane ba ba nyennyane
 mošimane yo a tloxa xe a fihla
 Ka sethokxweng a bona maloba
 a mabotse a ja xo ina a fihla
 a kxa a re ke ela koko
 xe a e kxa maloba letsatsi
 le be le setše le sobela mo a
 yang e be e sale kxole
 a tloxa a kitima a xopola
 xore bomma xe ba ile o se
 wa raloka ka sethokxweng
 a fihla mo xo dulang kokoaxe
 a humana dintlo ditswaletšwe
 a kōkōta, a twa tuu a kōkōta
 a twa lentšu le re tsetra a bula
 le batl a tšena a humana koko
 axe a le ka lepaing are na
 nkane koko ana le tšebê tše
 diteele? Koko axe are ka

735

43

K34/104

tsêbê tše diteele Ke Kxôna
xo tšwa xe o bolêla.
na nkane Koko ana le mahlo
a mahwibidu? are Ka mahlo
a mahwibidu Ke Kxôna xo
xo bôna xe o opere Kobô ye
botse are na nkane Koko
a na le molomo o moteele
are Ka molomo o moteele Ke
Kxôna xo xo ja ya ba o tšwa
Ka mapang o kitmiša
mošimane a thšaba a mošia
a ya xae.
e be e se Koko a xe e be
ele phukuwe ye e bolaiteng
Koko a xe ya šala e tsena
Ka dikobong tša xaxe.

735

44

K34/101

Basimane ba ba raro

Basimane ba be ba ya xo nyaka
mmêrêkô makxoweng ba sa tsebe
sekxowa..
Ba fihla lekxoweng ta pele
ba theeletsa ba tlwa lekxowa
ke lengwe ke bolela sekxowa
lere We three wa pele a eta
a sepela are we three, we three
ba fihla xo a bobedi ba theeletsa
ba tlwa lere we only want money
wa bobedi a eta a bolela are
we only want money, we only
want money ba fihla xo la
bo raro ba theeletsa ba tlwa
lere The sooner the better
wala wa boraro le ena a eta
are The sooner the better,
The sooner the better ba tlwa
ba ya xae tseleng ba humana
motho a hwile ba ema ba

736

45

K34/101

molebelela lephodisa la fihla
ka perê lare na motho o
o bolailê ke mang? wa pele
are we three lephodisa lare
o reng? wa bobedi are
we only want money lephodisa
la makala lare le nyaka thêelele
fela? wa boraro are The sooner
The better.

lephodisa kela lare batho ba ke
bôna ba bolaileng matho yo
la ba tšea la ba iša toronkong
ka bakala xo se tšebe
Sekxowa ba ba bolêla
fela ba sa tšebe xore mantšu
a xe a hlaleswa a reng

735

46

K34/101

Monna oya xo reka Kolobe.

a fihla ae reka xe e boya xae
 are Kolobe fapa lepro leporoxo
 Kolobe ya xana are patla betha
 Kolobe Kolobe e xana xo fopa
 leporoxo patla ya xana are
 mollo fisa patla patla e xana xo
 betha Kolobe Kolobe e xana xo
 fopa leporoxo mollo wa xana
 are metse tina mollo mollo
 o xana xo fisa patla patla
 e xana xo betha Kolobe Kolobe
 e xana xo fopa leporoxo
 metse a xana are kxomo
 enwa metse meetse a xana
 xo tina mollo mollo o xana
 xo fisa patla patla e xana xo
 betha Kolobe Kolobe e xana
 xo fopa leporoxo kxome ya
 xana are thupa betha kxomo

735

47

K34/101

~~Kxomo e xana xo nwa meetse
meetse e xana xo tima mollo
mollo o xana xo fisa patla
patla e xana xo betha Kolobe
Kolobe Kolobe e xana xo fopa
leporo^o x^o patt Thupa ya tloxa
ya betha Kxomo, Kxome ya
nwa meetse metse a tima
mollo, mollo wa fisa patla
patla ya betha Kolobe Kolobe
ya fopa leporo^o manna
yola a tloxa nayo a ya xae~~

O Khothšeng ke Khothšè thetha
Thetha, Thetha la Ka. la Ka
la Ka, la Ka wetho wetho
wetho Kama Kama Kama
makhu makhu makhu
Thšethšè Thšèthšè, Thšèthšè

48

735

K34/101

Male male male Kella Kella
 Ke tla hlapi hlapi hlapi seduba
 Seduba Seduba Kōkō Kōkō
 Kōkō mosito mosito
 mosito Kxwale Kxwale
 Kxwale leeba leeba leeba
 la tsēna ka sehlaKeng sa
 tta Mathaka lare e tla me
 Mathaka mosimane.

Mosadi le Serapela

Mosadi o bea haxola thsemo
 byale serapela se tla se mo
 tlelela ngwana. Ka tsatsi le
 lengwe mosadi are a sa
 haxola serapela sa ja ngwana
 a mosadi a thoxa xea
 ya xae a sena ngwana
 are monnai wa ka o tla

735

49

K34/101

mpetha byale a tšea Kxapa
 ya mokxabō ye a be a swere
 metse ka yōna a e bopula
 a ya xae a fihla a apea
 a tšea boputše Kxapa yela
 monna wa xaxe are na
 nkane ngwana o mmamo
 hla a hloka le xo hla
 mosadi are ke xore o
 sa mabetše a tšea xo
 apea ba ja ba ya ntlong
 a tšea Kxapa yela a e
 yobatsa mantšiboa xe re
 ke a fetloxa metse a
 thiboloxa a thšela monna
 monna are keng sa xo
 nthapitšā? mosadi are
 ke ngwana o xotile
 monna xe are ke a
 phophola a hlakana ka
 Kxapa.

50

735

K34/101

A re xo mosadi ngwana
o kae? mosadi are o lle ke
Serapela. monna a loutša
- Sekpe a ya a Kxotlola
Serapela sela tsebe sa
- thšabela xo tše dingwe
Ka mo di be di dula ka
xōna a ema molomang
are e tšwang ka se tee
Ka se tee ke bōna yo
a leng ngwana ka le
mponthšic ditsēbe tša
lena yo a bang le
tsebe ya nkxello ke tla
tseba xore ke yo a leng
ngwana ka tša tšwa ka
setee ka se tee seve
tsebe ya ka šee nngwe
ka yōnd šee tša no
dina. byale, xo, fihlola

735

51

K34/1015

Xo e tla se se leng ngwa
 na ka xe sa re xe se
 sare tsêbebe ya ka se
 nngwe ka yona see sekxello
 sa wela fase monna yola
 a se rena ka selepe sa
 hwa ntši ya tla ya nwa
 madi o serapela monna
 yola a kitimisa ntši are
 a se kitimisa ntšu ya tla
 ya ja ntši yela a kitimisa
 ntšu yela, ntšu yela
 ya kotama xodimo ka
 modubu, modubu o be
 xo be xona le moxobe
 ka fase xa modubu
 monna o la a rena modu
 bubu are a sa o rena
 selepe sa wela ka bodibeng
 monna yola a perehla

735

52

K34/101

bodiba basimane ba tswela
bare monna nei nkane
o ferehla bodiba ave
mmalo basimane ba bo
sola bare ba humana ke
ipherekhela bodiba, bodiba
bo wetse selepe, selepe ke
rema modubu, moduba
o kotame ntšu, ntšu e lle
ntšana, ntšana e lle madi
a serapela serapela se
lle ngwanaka a kitimi
ša basimane bale a sa
ba kitimiša a hlakana
le basadi bare monna na
o kitimisheng basimane
ba ave mmalo basadi
ba bosola bare ba huma
na ke kitimiša basimane
basimane ba humana ke

735

53

K34/101

ferehla bodiba, bodiba
bo wets'e selepe, selepe
ke rema modubu, modubu
o kotame ntšu, ntšu e lle
ntšana, ntšana e lle madi
a serapele, serapela se
lle ngwana ka a kitimisa
basadi bale a sa ba
kitimisa a hlakana le
banna bare na monna
o kitimisetšeng basadi
ba are mmalo banna ba
bosole ba re ba humane
ke kitimisa basadi,
basadi ba humane ke
kitimisa basimane,
basimane ba humane
ke ferahla bodiba bodiba
bo wets'e selepe selepe
ke rema modubut

735

54

K34/101

Modubuo Kotame ntšū
ntšū e lle ntšana ntšang
e lle madi a serapela
Serapela se lle ngwana ka
a kitimisa bana bale
a se kea ya swara
ba mošia.

Banenyana ba ya xo tuntela.

Ba noxa ba ya xo tuntela mola
ba feditše bare xo tuntela
bare a re sobaneng re bone yo a
nonneng ba epela bare

a re sobaneng

nnyakodinyake

re bone seroni

nnyakodinyako

re bo

mothee thee kxosi

735

55

K34/101^{EST}

nnyakudinyako

Ba be ba ena le ngwana wa

Kxosi

~~Basobana ba humana rawana~~

~~wa Kxosi anane ba mmolaya~~

~~ngwana o wa Kxosi o be a~~

~~na le mpya bare xo mmolaya~~

~~mpya yea ya ete e soba~~

~~e ya xae ete~~

hau, huu, huu.

nnyakudinyaku

are sobaneng

nnyakudinyaku

are sob

re bone senoni

nnyakudinyaku

mothee thee Kxosi

nnyakudinyaku

Batho ba tswa ka maxae

bare thee k'sang xore mpya

735

56

K34/101

e reng bangwe bare lence
maaka mpya ye exoba botse
Xe e batamela xae ba
theetsa battwa mpya ere

Huu, huu, huu

nnyakudinyaku

are sobaneng

nnyakudinyaku

motheethee Kxosi

nnyakudinyaku

re bone senoni

nnyakudinyaku

mothee thee Kxosi

nnyakudinyaku

Batho bare e tiwang mpya

ere ba bolaile ngwana

wa Kxosi

Batho ba motse ba Litsa

pitsoe Kxolo ba bopeya

banenyana bale

735

57

K34/1017

Sewela le Banenyana ba xabō.

~~Kxale, Kxale banenyana ba be ba
 raloka ka xo phula mabyana masobana
 ba apara ba ya xo banna. Kxorong
 bare le na banna teng mo xo rena
 xo swanelwa mang? banna bare
 bare xo swanelwa sewela ba mofa
 Kxomo Batoza xape ba ya motseng o
 mongwe ba hwetsa banna ba diise
 Kxorong bare le na banna teng mo
 to rena ngwanenyana yo a swane
 lwang ke mang banna bare Sewela
 o swanelwa ke mabyana le tona
 Ka tsat ba mofa Kxomo
 Ka tsatsi le lengwe ba ya motseng
 wa Kxole ba fihla bare le na banna
 teng xo rena xo swanelwa mang
 Bare sewela o swanelwa ke
 mabyana ba mofa Kxomo le
 ba boya xae ba boya le dikxomo tse~~

735

58

K34/101

dintši tša Sewela ba thoma xo
 hloya Sewela tseleng se ana le
 dikxomo tše dintši ka vera ka
 ma ba ka Kxang xo mmolaya
 ba fihla sedibeng. Sebaba sa xona
 se se le e be ele nkoti Kudu
 byale xe ba enwa ba be ba swarana
 ka maoto ba enwa ka mdomo
 ba no swarana byale ba xe ba
 thoma bare Sewela a se ke a thoma
 xo nwa pele ka xona ke ngwana wa
 Kxosi xae xe e ba xona le motho
 yo a thictseto sehlare ka metseng
 se se ke sa belaya ngwana wa
 Kxosi. Sewela e be e le ngwana
 wa Kxosi ka baka leo a se
 ke a nwa pele ba thopa
 nwa ba swara mongwe le
 mongwe ka maoto a e nwa
 ka molomo xo fihlela xe

735

59

K34/101

mafelelong xo e tta Sewela le-
 e na ba mo swara ka maoto
 byate ka ba bangwe a re
 xe a re ke thoma xo mwa
 ka molomo ka moleso a
 wela ka sedibeng bare re.
 tla fihla are Sewela a ile
 xa-makholoaxe ka fase xa-
 sediba seo xo be xo omile
 Sewela a dula xona
 ka tsatsi le lengwe monna
 yo mongwe a ya xo rema
 Kauswi le sediba a re a
 sa rema a twa-hee, hee
 wena monna o remang? :
 monna a theeletsa are
 o mang? Sewela are e tta
 o tla ntseba monna yola
 a ya a humana. ele Sewela
 a mo enxela ka mo a

795

60

K34/101

Sepetseng ka xona le xore
o weditšwe ke banenyana ba
xabō monna yola a rema
pata e tlele xore Sewela a
e sware a tšwe ka yona xe
Sewela a tšwele a tloxa nae
a ya xae a fihla a bitša
Kxosi are etla o bona se
ke tšwang xa serema Kxosi
a re Kxana o remile pata
e botse kudu? Xe a eya
a humana Sewela a re xo
monna yola dula nae a
nōne ke tla kxona ke
motšea mole Sewela a
nōne Kxosi ya bitša pitšō
Kxolo ya setšaba ka moka
Xe batho ba Kxobokane a
emisa Sewela a ba botša
xore o nthitšwe la sedibeng

735

61

K34/101

o be a weditšwe ke bana
ba lena a butšitšà xo
batšwadi ba bōna are na
bana ba ba lena ke direng
ka bōna batšwadi ba se
fetole sale yena a laela
xore banenyana bao ba
bolawe

Mosadi yo mma ešetsana
molei nonyana tše di mphela
tša mabele, mabele a ka a
nkotlela batho batho ba ka
ba nkxamela mafsi, mafsi
a ka tangang maseka,
maseka a ka ke tangtang
ya ma kxowa kxetsi a di
kate, kxetsi moraba raba

735

62

K34/101

Jakōbā le mapoto sethepa
se kala pata ~~se ke se~~
sekesepentse teke.

Mosimane le Kxokomodumō.

Mosimane o be a le madisang a
bōna nongana e Kxolo e ba xexo ke
Kxokomodamo ya tla ko yena
yare na e tšwele eng are ke
tšwele dišō Kxokomodumō ya
Kumula lefopa la yāna ya lebeša
mola le Kxakxatha ya lentšea ya
lešila ya phupha mosimane ka
lexole la lōna mosimane yola a
fōla Kxokomodumō yare o se ke
wa botša motho xere o fodišitše
ke mang mosimane a tloxa a ya
xae babō ba makala bare o
fodišitšwe ke mang "

63

735

K34/101²⁵¹

mosimane are ke no bona ke
byale. Xosasa xa a ya xo disa
xa bedi Kxokomodumo ya tla
xa bedi ya re e se wa botsa
mothe nang are xaxo yo ke
namoditseng batswadi le bona ba
fela ba mmothisa bare o fodiši
tšwe ke mang a ba botsa are
ke ile ke le madišong nanyana
e Kxolo e ba xaxo ke Kxokomodumo
ya tla ya mputšiša ya re o tšwele
eng are Kare ke tšwele dišō ya
Kumula lefopa la yona ya lebeša
mola le Kxakxatha ya le bešola
ya lešila ya mphupha ka lerole la
lefopa byale ka fela anthe
xaxo tsebe xore Kxokomodumo
e a motlwa, Katsatši le lengwe
xape ba te re ba le madišong ya
tla yare xa mosimane yola

64

735

K34/101

Xa o e se wa batsa motho nang
a latola are aowa xomme byale
Kkokomodumo ya mmutsisa xa
bedi e bepetswe yare e se wa
batsa motho nang? Xe a bona
xore e bepetswe a thsaba e be e le
basimane ba bantsi nanyana yela
ya fofa ya ba sala nthaxo ya ba
metša bangwe ba thsaba ba fihla
xae. nanyana yela e be e fetotile
e le phoapolo e kxolo ya maboya
a matse betsebe. ya ba latela e
thunthitše terole e e ta e metša
se e se humanang dypudi, dikxomo,
dinku, le batho. ya ba ya fihla
maseng banna ba tšwa ka
marumo ba le ka xo e hlaba
empa ba se thus'e selo ya ba
metša ka moka Xwa sala
mosadi moxolo leeba kxotwana

735

65

K34/101

la tla lare xo yena thatha khurana

ke xo botše mosadi moxolo a

xasa dithōrō leeba la tōpa

mokxōwana ware xo yena tšea

Kxopa e tsene ka xare xa yōna

mosadi moxolo a tšea Kxopa a

tšena ka xare xa yōna

Kxokomodamo ya tla ya mets'a

Kxopa yela le mosadi moxolo

empa Kxopa ya tšwa ya bus'a

ya e mets'a xa bedi ya tšwa

ya no e mets'a byale e ntše e

e tšwa a ba a tekwa mosadi

moxolo a tšwa Kxopeng a

twixile khuru

Mokxōwana wa tla xo yena ware

thathe khurana ke xo botše mosadi

a tšea dithōrō a xasa fase leeba la

tōpa lare xo yena tšea sebyana o

xae khuru madi a elele xōna

735

66

K34/101

Mosadi moxolo a dira byale a ba a
 hatsa sesexo a se Khurumela bydle
 a hloka sebyana se a edisetsa xo
 madi. Leeba la re a thathe Khurana
 Xe a xasitše fase la tōpa la re xo
 mosadi moxolo Khurumulla sesexo
 Xe a Khurumulla sesexo a humana
 basimane ba ba bedi Masilo le
 Masilwane. le dimpya tša bōna
 bōna ba thōma xo tsama ka tsōna
 Mosadi moxolo are xo bōna le re
 xo bolaya (phōfotō) e Kxolo ya
 maboya a matsebetsebe le se ke
 la ephula le tle le mpitšē
 Katsatsi le lengwe xe ba ile xo
 tsama Masilwane a bōna moxo
 a byatswitšē a le tee Masilo a
 sa ke moraxo le dimpya
 Masilwane a name la moxo a futa
 moxo a ja. are a sa le xodi mo

735

67

K34/10E

Xa sehlare a bona lerole le thungo
 Xwa tšwela phoepoto yela ba
 mmuditseng yona a napa a e
 tseba ya fihla ya dula ka fase
 Xa moko wo Masilwane a o
 name seng yare xo yena
 mphulele, a fula a e beletsa
 fase xo fihlela xe xo fela tse
 di batšwitseng byale Kxokotnodu
 mo ya yafela e mphulele are
 xo setse inakaka yare le
 makaka ke a ja byale Masilwane
 a hwa a fula xo fihlela le ona
 a fela Masilwane are a fedile
 yare nKxele matlakala a setsexo
 Xe Masilwane a Kxotna matla
 kala a thoma xo letsa nakana
 yea bexo e swere are

Bjwe, bjwe, bjwe
 Masilo,
 THSA mpya tseo

735

68

K34/101

a fela a kxotha mahtare a
moxo a betša fase e e ja e
metša le yena pela are a
fedile xo šetše dithabe pela
Kxokomodumo. yare le tšona
Ke dija a fela a betša fase
e e ja a letša nakana ya
xaxe yare

Bye, Bye, Bye

Masilo

Mašadimoya tšeo

Ledithabe tša fela are difedile
xo šetše tše dikxolo Kxokomoda
mo yare le tšona ke a dija
a fela a fela e e ja a letša
nakana ya xaxe
dithabe tše dikxolo tša
palela mošimane byate
Kxokomodumo ya fofa ya roba
dithabe yeo a šitšeng xo yona

735

69

K34/101

Mašilwane a phakisa a fefela
 xo ye nngwe Kxokomodumo
 xe wetše fase a laboxela xo
 ye nngwe ba dira byale xo
 fhlela xe xo sala thabe e tee
 Xe Mašilwane a dutše leKalem
 le tee le a tile a nyeka xo
 xakanexa ke xe Mašilo a
 fhla le dimpya byale a mo
 xwelela xoxa se ke a batamela
 dimpya tša fhla tša e swara
 xe dire di a e swara ya swara
 dimpya ya dimetša empa
 dimpya ya tšwa ka moraxo
 ya swara ye nngwe e metša
 le gina ya tšwa ka moraxo
 Xwa ba byalo xo dimpya
 ke moka e di metša di etswa
 kamoraxo xo fhlela xe di e
 lapisa di e swara di e belaya

735

Byale ba xopota polelô ya
~~monna~~ ma mosadi moxolo ye
 e reng xe le bolatile phoofôlô
 ye Kxolo ya maboya a maisebetse
 be le se ke ta e bua le tle le
 mpotse byale Mašilo'a roma
 Mašilwane xore a ye a bitse
 mosadi moxolo xe mosadi
 moxolo a kwet a ya a fihla
~~are~~ a tla'a a phapela are ke
 Sona sebata se a tetsa le ka
 meKxoloKwane are lu, lu, lu,
 lu, are a xe bana ba hunadi
 a fela a hlabo mokxosi are
 Eu, Eu, lešunile bana ba
 hunadi le hlabane e bueng xa
 botse le seke la phula tsa ka
 teng ba e bua xa botse ba
 šadiša letlalô la ka xare le le
 Sese are ke Kxelleng xabotse

735

71

K34/101

Byale ba e phula na botse ba
nthà tša ka teng ebatho, dikku
dikxomo le dipudi le dilo kamoka
xwa baša xwa axiwa metse
batho ba dula ka boiketlo.

Monna le Tau

Monna o be a le leetong byale a
fihla dithabeng mo xo bang le ditau
xe a fihla fao o be a swere mphoxo a
tšea mphaxo wa xaxe a dula fase
a ja xe a ja ditau di be dibopa ka
moraxo a xaxe byale e na a sa
di bone monna o mongwe a
tšwe a re xo menna yola isemotena
monna yola a modumelo yo wa xo
tšwela a bona tau yena o le are
ke mpya are monna wa xeso o na le
mpya ye botse byang monna yola are

735

72

K34/101

mpya yeuwe xe ele ka xae xa
 xena motho yo a ka tsewang are
 nke o nthe kise yona manna yola
 a xana yola wa xo tswela a
 morapela are xe o ka mpha yona
 ke tla xofa masome a mabedi a
 dipontô monna yola are xo lokile ke
 tla xofa yona monna yola tsea dithoto
 tsa xawea tloxa yola a a mopa
 thselete yela a mmutšiša are mpyaye
 ya xaxo leina la yona mang yola re
 ke letšata te Letšalatengwapana
 monna yola a tloxa yola a šala a
 letša molodi are letšalatengwapana
 xe a batamela kaupsi are ke e fa
 mazobê ka xo bane e be e se mpya
 e le tau ya swara monna yola
 wa batho ya nimolaya ka baka
 la xo rata mpya yola e pa o sepetše
 ka thiseletšela yela

73

K34/101

735

Banenyana ba ya dipheteng

Kxale, Kxale xo be xona le more o
 mongwe o na le dikenywa ba tšea
 dikenywa tše ba di phula masobana
 ba dibitša dipheta

Katšatsi le lengwe banenyana ba
 lakana xo ya dipheteng more o be
 o metše dithabeng mo xo boipisang
 xo be se boipisa ka xore ba be bare
 badimo ba axile xona

Ba ile xe ba tšwa ba nwele divotwana
 mmaso Motomana a bitša Motomana
 are ore xo kwa Kape o thšabe.

a tšwa taêlo ya mmaxe a Sepela a
 litwaile tsêbê Banenyana ba xabo
 barasana le lešoka ba tsama ba
 itopela dipheta ba lebanthšitšê sethokwe
 se se Rhupeditšeng maxaka a maxolo
 xona mo xo tšwele lentšu le le xolo
 tere la modumo o mokolo

735

74

K34/101

lere Kape metse a marena
metse a banenyana ba mabakane
Dithšaba Kamoka di ile Kae
Moxomana yo a beto a dukutše tsebe
a bitsa are hce lona batho nke
kere tuu selo seha duma sere
Kape Banenyana ba seha bare
Moxomana a se le ka maaka
xa xo dume selo fa xo duma
kloro ya kato e tsetse poifo
fela Molatelo a mmitša are
Moxomana u ke o podise kloro
o ithwenya ka poifo fela
Sela sela Kape sa thoma kape
ba seke ba sekwa ka baka
fa xo kxanthšetšana diphele
moxomana a elelwa taelo ya mmaxe
a botša bohle are nna nina o
ile Kere xo tšwa Kape ke
thšabe.

735

75

K34/10P

ba mosexa bare thšaba xe
 rena re sa nyaka dipheta ts'a
 rena o tla re duma ka moso xe
 re apere dipheta ts'a rena.
 Modumô o be o šetše o le Kxauſi
 byale Mokomana a tloka a thšaba
 a le ba xac mosezana wa ba wa
 ya ka thšokô mahlwana a le
 phatlheng a thšaba a ba e tšena
 xae a fetela ka mafuri a tšena
 ka sešese mmate o be a šetše
 a mmone a mokomela a na le
 banenyana ba basadi ba motse
 a makalela xo bona mmate
 ba monthša ka sešebong ele
 ya mosehla empa a sena
 dipheta Bo mmako banenyana
 bale ba ite ba e sare Motomana o
 tloketše kac bana ba rena
 bare Inke le lebeteleng thabeng

Xe ba lebelela thabeng ba bona
 dihlare di šikinyêxa kwa šala
 xo ithsola fela kape yela e be
 e šetše e le banenyana bale e
 ba feditše kwa šala Monomana
 fela ena a thšabileng
 bo mmaabona bare ngwana ma
 xana xo bōtšwa o wets'e dikomeng
 are Kōma ke tšeošo

Ngwanenyana le Makxêna

Ka tšatši le lengwe makxema a
 kile a yo tsoma a humona
 mošimane a dišitše dikku dikxama
 le dipudi a fihla a utswa nku e
 Kxelo a toxa nayo mo ntlong ya
 makxema xo be xona le ngwanenya
 na wa lethupya nku yeo ya
 šala nae ba mmotša bare o se ke

735

27

K34/101

wa beša nathra moxare ka kore
 makxema a mangwe a ka tla a
 tla monko wa nama a tla a
 motseela nama ngwanenyana a
 duniela moxare o motolo ngwanenya
 na a swara ke tla a beša nama
 a ja xe makxema a mangwe a e
 tla monko wa nama are am, am
 monko wa bose wa nama o
 nka ka a fofoa a tla mo
 ngwanenyana a bešo a le xoha
 xo be tona le lefsika le lexolo
 mo ntlong leina la lona bore ke
 lefsika masobo mabedi ntlo e be e
 tswalelwa ka lefsika le e tswalela
 ke mong wa lona e bile le bula ke
 e ma fela are tswalela xoba buta
 lelati la dira byule beng ba ntlo
 ba be ba tswalelela ngwanenyana
 ka ntlong ka kore e be e le phoofola
 ya bona ye ba tla ija ka tsatsi le lengwe

735

78

K34/101

Makxena a le a tloxa a ya
 are xo ngwanenyana nyulele
 ngwanenyana are tloxa xa se
 xa xabo lena fa le kxema la tloxa
 la fisa letsepe la le metsa xore
 lentšu la lona e be le le sese le
 swane le la mong wa lefsika
 la boya lare lefsika mašobamabedi
 bulexa ke ke tšene la bulexa
 ngwanenyana o be a re ke
 mong wa lefsika le kxema le la
 la tšena ngwanenyana a thšola
 la mokšopela nama a lefa la ja
 la khora lare šala fa xo fihlela
 ke boya xo tšoma
 ngwanenyana a šala a thšaba
 a tšaba xaša le tšaba fase
 Xe le kxema le boya xo tšoma
 la bolola le lefsika la tšwa
 xo sa bolole selo ka xore

735

79

K34/101

ngwanenyana o be a thsabile
 lekxema leo la bitsa bakwera
 ba lona ba latela ngwanenyana
 o la la bona leotsa la topa
 ka xorc makxema a be a
 rata kudu leotsa ngwanenyana
 yena xe a topa leotsa ena o
 a kitima a bona lerole le
 thunya morate yena apela a
 xasa leotsa fase makxema
 a ba a lapa a dula fase
 ka fase xa sehlare a khutsa
 xa e sa robetse ka fase
 xa sehlare a tswa meetse
 a ba thsela ia lebeleta xodimo
 xa sehlare a bona ngwanenyana
 a thakxala kudu ngwanenyana
 le ena o be a lapile a khuditse
 xodimo ka sehlare o be a
 swete meetse ka kxapana.

125

80*

K34/101

ya xo dutla byale meetse
a notha ka Kxapaneng a
ba a tsoša makkema
a tšea dilepe a thōma xo
rema sehla re seo xe sehla re
se ewa ba bōna se mela
xa bedi Kxactšadi ya
ngwanenyana ya lōra ngwana
wa bō a bolawa ke makkema
byale a tsaxa e sale bošexo
le dimpya a leba mo a mo
lorileng a e bōna a re a sa
sepela a bōna makkema a
rema sehla re a re le rema
sehla re seo ka baka lang
bata nama ya rena e
mo sehla reng a ya a bōna
ele ngwana bo a fa
makkema letsoko a fola mo
taxilwe ke letsoko a bitša dimp
tšaa bolaya a thoxa le ngwana bō^a

5735